

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Svordomar i ett lexikografiskt perspektiv	
Forfatter:	Ulla Stroh-Wollin	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 11, 2012, s. 586-595 Rapport från Konferens om lexikografi i Norden, Lund 24.-27. maj 2011	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Svordomar i ett lexikografiskt perspektiv

Ulla Stroh-Wollin

During the work on a list of swear words found in Swedish dramas from the 18th, 19th and 20th centuries, it became clear that the art of swearing has hitherto not received much attention from Swedish lexicographers. An especially intriguing challenge is how to describe the more or less conventionalized phrases and constructions of which swear words are a part. The specific contribution of a swear word phrase to the meaning of an utterance is not always obvious and requires a very careful analysis. In some cases, phrases that look quite different are pragmatically and syntactically interchangeable – sometimes fully so, sometimes partly. On the other hand, even minor differences between two phrases may have a considerable impact on their meaning. Thus, the lexicographer's challenge, besides explaining every single expression, may include accounting for the relations between different words and phrases as well. Further, information on the syntactic functions that swear words and swear word phrases can have is normally not included in dictionaries, but may in fact be very valuable to their users. However, several syntactic functions are more or less fulfilled exclusively by swear words. In these cases, grammatical labels are missing, swear words being neglected even by traditional grammar.

Nyckelord: svordomar, svordomskonstruktioner

Bakgrund

Under ett par år av detta sekels första decennium ägnade jag en stor del av min uppmärksamhet åt svordomarna i en korpus med dramatexter från 1700-, 1800- och 1900-tal som sammanställts vid Institutionen för Nordiska språk i Uppsala.¹ Primärt var jag ute efter att kunna studera de svenska svordomarnas diakrona utveckling med hänsyn till deras plats i grammatik och lexikon. I ett par skeden av arbetet tänkte jag att det var lämpligt att först ta del av svenska

---

¹ Projektet Svenska dramadialog under tre sekler och dess korpus presenteras i Melander Marttala & Östman 2000 resp. Melander Marttala & Strömquist 2001. En del resultat från projektet kan man ta del av i Strömquist (red.) 2003 och Thelander 2007.

ordböckers behandling av svordomarna. Det gällde dels i jakten på en definition av begreppet svordom och en uppfattning om vilka enskilda ord som allmänt kan anses ha svordomspotential, dels, senare, i sökandet efter en modell att sortera och beskriva de svordomar jag funnit. Vid båda tillfällena fann jag emellertid att ordböckerna egentligen inte var till så stor hjälp för mina behov.

Det blev t.ex. uppenbart för mig att ordboksredaktionerna knappast använde beteckningen svordom på något särskilt precist sätt. När jag med ordböckernas hjälp försökte ringa in ett antal enskilda potentiella svärords status möttes jag omväxlande av beteckningarna *svordom* och *kraftuttryck*, ibland med modifieringar som *mild*, *mildare* eller *lindrigare*, utan någon alldeles uppenbar princip bakom variationen. Ordet *tusan* t.ex. betecknas som ”tämmligen milt kraftuttryck” i Nationalencyklopedins ordbok (NEO, 1995), men förses med beskrivningen ”i svordomar” i 13:e upplagan av Svenska Akademiens ordlista (SAOL, 2006). En del av de ord jag testade saknade helt karaktär av det nämnda slaget. Ordet *skit* (använt som interjektion) t.ex. markerades inte som vare sig svordom eller kraftuttryck i någon av de konsulterade ordböckerna. (Se vidare Stroh-Wollin 2008: 22 ff.)

När jag så småningom skulle sortera mitt material uppstod tanken att samtidigt åstadkomma en regelrätt ordlista med de funna svordomarna. Med tanke på att svordomar ofta utgörs av idiomatiska uttryck om flera ord kändes det i det sammanhanget naturligt att först studera hur man tagit sig an sådana förbindelser i Svenskt språkbruk (Ordbok över konstruktioner och fraser, 2003). Men det visade sig att sorteringen av svordomsuttryck i Svenskt språkbruk är tämligen godtycklig. I t.ex. artikeln *fan* sammanförs olika fraser som innehåller ordet *fan* under beskrivningar som ”allmänt förstärkande”, ”i uttr. när man säger emot ngn el. vägrar ställa upp på ngt” eller ”i uttr. för förvåning eller överraskning” etc., utan att det är uppenbart vilka fraser som bör hamna var. Uttrycket *ta mig fan* t.ex. dyker dessutom upp på flera ställen, dock inte under ”allmänt förstärkande”. Där hittar man i stället bl.a. frasen *fan i mig*, som enligt mina rön är både grammatiskt och pragmatiskt i stort sett likvärdig med *ta mig fan*.

Mina studier i svordomarnas plats i lexikon och grammatik fick helt enkelt bedrivas utan stöd i befintliga ordböcker.² Nu när projektet väl är avslutat

² Jag bortser här ifrån att jag självfallet har funnit förklaringar till äldre svordomar i Svenska Akademiens ordbok (SAOB). Jag har också hämtat etymologiska uppgifter både i SAOB och i Hellquists Svensk etymologisk ordbok (1948), även om jag upptäckte att sådana uppgifter ibland måste tas med en nypa salt, vilket föranledde en del kompletterande studier i diskussioner rörande olika svordomars ursprung. (Se vidare Stroh-Wollin 2008, kap. 5.)

tänkte jag att man kan vända på steken och fundera över om resultatet i stället kan bidra med något till lexikografin. Det är temat för denna artikel.

Begreppet svordom

För att kunna exciperera min dramakorpus var jag tvungen att bestämma mig för en operationell definition av begreppet svordom. Det är inte av nöden att jag i detta sammanhang går in på detaljer i den problematiken. (Den intresserade hänvisas till Stroh-Wollin 2008, kap. 2–3.) Dock vill jag gärna göra klart att jag inte alls beaktat graden av anstötlighet när jag identifierat mina svordomar. Det innebär att rätt många av de uttryck jag excerperat, och som jag faktiskt betraktar som svordomar, kan te sig väldigt oskyldiga, särskilt för svenskar av idag.

Ett kriterium som tar fasta på hur ”fult” ett visst ord eller en viss fras är fungerar naturligtvis inte när man arbetar med historiskt material, eftersom uttryck av de här slaget gärna omvärderas från tid till annan. Men det finns ännu mer avgörande skäl att bortse ifrån den moraliska värderingen. Det går nämligen inte att skilja ut fulare svordomar från mindre anstötliga på grammatiska, lexikala eller pragmatiska grunder – frasen *fy sjutton* t.ex. signalerar lika bra som *fy fan* att man menar ’usch’ snarare än ’aja baja’ som normalt är innebörden av ett enkelt *fy* – men däremot går det någorlunda bra att avgränsa de mer eller mindre fula uttryck som jag kallar svordomar från andra ord och uttryck i lexikonet.

En svordom, enligt mitt sätt att se det, består av eller innehåller ett ord som (genom att det hämtats från en viss betydelsedomän, som religion, avföring, sexualitet m.fl.) kan ge det en viss laddning, t.ex. *gud*, *kors*, *djävul*, *helvete* eller *skit*. Ordet eller ordförbindelsen tolkas inte bokstavligt, men normalt heller inte metaforiskt. Använder man t.ex. *fan* eller *skit* som interjektioner fungerar ordens referentiella innebörd endast som klangbotten för den frustration man vill uttrycka; frasen *gud ske lov* är inte längre en religiös formel utan ett allmänt uttryck för t.ex. lättnad; osv. Till svordomarna räknar jag även de ord och uttryck som uppstår då man byter ut ett primärt kraftord mot ett eufemistiskt, dvs. ett ord som inte har någon användning utanför svordomarna, t.ex. *hundan*, *attan* eller *tusan* i stället för *fan* eller *jösses* i stället för *Jesus*.

Ordlista över dramernas svordomar

I arbetet med dramakorpusens svordomar bestämde jag mig för att samla materialet, de exciperade svordomarna, i en ordlista. (Ordlistan utgör en separat del

av rapport nr 10 i rapportserien Svensk dramadiolog, Stroh-Wollin 2008.) Eftersom det rör sig om en materialredovisning skiljer sig ordlistan på vissa punkter från vanliga ordlistor, t.ex. genom att endast ord och uttryck som verkligen är belagda i materialet kommit med och genom att kvantitativa uppgifter av antalet förekomster av de olika uttrycken, drama för drama, redovisas. Jag ville emellertid också att ordlistan skulle kunna användas som uppslagsverk och var därför angelägen om att utforma den efter genomtänkta lexikografiska principer.

En konsekvens av ordlistans dubbla roller är att artiklarna innehåller mycket information. Här ges bl.a. både grammatiska kategoriseringar av olika uttryck och deras faktiska användning i materialet, preciserat som syntaktiska funktioner. Om man t.ex. vill veta vilka adjektiv som förekommer i dramerna kan man göra en sökning på adjektiv. Ett typiskt svordomsadjektiv är *djävla*. Det används dels attributivt (*den där jävla bönan*) med allmänt pejorativ innebörd, dels som gradadverbial (*så typiskt jävla svenskt*) med allmänt förstärkande funktion. Av artikeln framgår dessutom att adjektivet *djävla* är oböjligt, vilket förklaras av den etymologiska uppgiften ”av (fsv.) gen.pl. av *djävul*”. Ett annat adjektiv som faller ut vid sökningen är *förbannad* som används i samma funktioner som *djävla* men dessutom med två mera pregnanta betydelser, där predikativ användning dominerar: dels ’besvärlig’ (*Det är rent förbannat!*), dels ’arg’ (*Du är förbannad för att ...*).

Ett annat exempel på vilken typ av information man kan hämta i ordlistan är hur följande satsformade förbindelser, vilka ytligt sett påminner om varandra, ändå skiljer sig grammatiskt och pragmatiskt: *det var fan!*; *det var fan vad/att ...*; *det var väl fan (att/vad ...)*. Den första, som i regel uttrycker att talaren är förvånad eller imponerad, fungerar, får man veta, endast med verbet i preteritum; de båda övriga kan även ha tempus presens. Beträffande den andra förbindelsen framgår att den förutsätter en expressiv komplementsats vars innehåll talaren både kan gilla och ogilla (*det var fan vad hon kunde kuta/vad hon tjarar*). Om den tredje förbindelsen får man veta att den innehåller ett adverbialt led som signalerar någon form av frustration och kan kompletteras med en expressiv sats som förklaring till ogillandet (*det var väl då!(som) själva fan (också) att ...*). Dessa upplysningar ges i artikeln *fan*, men ordlistan innehåller även en s.k. översiktsartikel som tar upp de nämnda tre och två andra konstruktionstyper som inleds med *det var (är)*. Översiktsartikeln förklarar skillnaderna och går också igenom vilka kraftord som kan användas, och de facto används i korpussens belägg, i de olika konstruktionstyperna.

Många av de traditionella svenska svordomarna är konventionaliserade användningar av olika språkhandlingsformler, t.ex. *gud ske lov* som nämndes ovan. När så är fallet anges vid redogörelsen för förbindelsen i fråga vilken typ

av bakomliggande språkhandling det rör sig om. Följande språkhandlingsetiketter används i ordlistan: edsfras (t.ex. *vid gud, min själ*), böneformel (t.ex. *gud bevara mig*), lovprisning (t.ex. *gud ske lov*), vädjan till ett kristet sinnelag (t.ex. *för guds skull*), vokativ fras (t.ex. *gode gud, herre jösses*), diabolisk ed (t.ex. *ta mig fan, djävlar i mig, förbanne mig*), förbannelse (t.ex. *fan ta dig, förbannelse över ...*), illasinnad uppmaning (t.ex. *dra åt helvete*), illasinnad önskan (t.ex. *för bödeln i våld med ...*), diabolisk lovprisning (t.ex. *tacka fan för ...*).

Naturligtvis ska språkhandlingsformeln inte uppfattas bokstavligt, men ursprunget till svordomen påverkar ändå dess innebörd eller pragmatiska funktion. Och inte nog med det; det påverkar även svordomens syntaktiska egenskaper. Några exempel på detta tas upp i nästa avsnitt.

Några svordomar – en jämförelse

Eftersom svordomar till sin karaktär är emfatiska och emotionella och oftast saknar en mera pregnant referentiell betydelse, kan det ibland vara svårt att fånga vad ett uttryck egentligen tillför det yttrande där det dyker upp eller om olika uttryck är pragmatiskt likvärdiga eller skiljer sig åt. Detta gäller förstås i all synnerhet uttryck som dyker upp i samma syntaktiska funktion. Många svordomar kan t.ex. fungera som modala adverbial. I sådana fall måste man se upp med om en viss innebörd verkligen tillförs yttrandet genom svordomen eller om den faktiskt föreligger redan i den grundläggande propositionen.

Ett misstag på den här punkten kan föreligga när Svenskt språkbruk anför satsen ”ni är ta mig fan inte kloka!” som ett exempel på att *ta mig fan* används ”i uttr. när man säger emot ngn eller vägrar ställa upp på ngt” (a.a. artikeln *fan*, moment 5). Här framgår det ju att talaren opponerar sig även om man tar bort svordomen. Fastän uttrycket *ta mig fan* här i och för sig används i oppositionell kontext, så är exemplet alltså föga upplysande beträffande svordomens roll i sammanhanget.

Det hade för övrigt varit möjligt att byta *ta mig fan* i ”ni är ta mig fan inte kloka!” mot t.ex. *fan i mig* eller *för fan*. Inte heller dessa uttryck påverkar det grundläggande budskapet (’ni är inte kloka’). Men en intressant fråga är onekligen vad de olika svordomarna faktiskt skulle tillföra yttrandet och om bidraget skulle vara detsamma eller ej. Låt oss därför göra en jämförande analys av de nämnda uttrycken. Vi kan starta med meningarna i (1a–c), där de tre svordomarna uppträder som modalt adverbial (liksom *ta mig fan* i det just diskuterade exemplet). Meningarna är identiska sånär som på svordomarna.

- (1) a. De har **ta mig fan** aldrig varit gifta.
- b. De har **fan i mig** aldrig varit gifta.

c. De har **för fan** aldrig varit gifta.

Jag vill nu hävda att svordomarna i (1a–b) är pragmatiskt tämligen lika, medan den i (1c) har en lite annan pragmatisk funktion. Det är inte säkert att skillnaden är uppenbar för alla språkbrukare i den givna kontexten. Om man däremot försöker använda de respektive svordomarna tillsammans med imperativer blir skillnaden tydligare. Uttrycken *ta mig fan* och *fan i mig* går inte ihop med imperativer, se (2a–b). Frasen *för fan*, liksom även *för guds skull*, passar däremot utmärkt i imperativiska satser, se (3a–b).

- (2) a. *Kom **ta mig fan** i tid nästa gång.
 b. *Kom **fan i mig** i tid nästa gång.
- (3) a. Kom **för fan** i tid nästa gång.
 b. Kom **för guds skull** i tid nästa gång.

Skillnaden mellan de olika svordomarna märks också därigenom att *ta mig fan* och *fan i mig* kan användas före en *om*-sats för att uttrycka motsatsen till innehållet i bisatsen (även om denna konstruktion inte är så vanlig längre), medan något motsvarande är helt omöjligt med *för fan* och *för guds skull*, jfr (4a–b) och (5a–b).

- (4) a. **Ta mig fan** om jag tänker stanna här.   - 'Jag tänker inte stanna här.'
 b. **Fan i mig** om jag tänker stanna här.
- (5) a. ***För fan** om jag tänker stanna här.
 b. ***För guds skull** om jag tänker stanna här.

De här grammatiska skillnaderna hänger samman med uttryckens pragmatiska funktioner, som utgår ifrån att *ta mig fan* och *fan i mig* är (diaboliska) edsformler, medan *för fan* är en blasfemisk variant på *för guds skull*, en fras som uttrycker en vädjan till en kristen medmänniska.

Alla edsformler, vid sidan om *ta mig fan* och *fan i mig* även *förbanne mig*, *min själ* och *vid gud*, fungerar på samma sätt. De kan användas för att bedyra sanningshalten i ett påstående eller talarens allvar med en utfästelse, utifrån logiken "må fan ta mig om jag inte talar sanning/gör som jag lovar etc.", jfr exemplen i (4a–b). De kan även understryka ett värdeomdöme. Men de fungerar inte när det inte finns någon proposition som kan hävdas, t.ex. i imperativiska meningar. De är starkt emfatiska till sin karaktär med emfasen primärt riktad mot innehållet i propositionen. Sekundärt kan de signalera olika känslor, t.ex. att innehållet i propositionen är förvånande eller något man ogillar.

Det vädjande ursprunget i *för guds skull* innebär att frasen är tydligt emotiv från början och företrädesvis emfatisk visavi den tilltalade. Det gäller även de

blasfemiska varianterna *för fan* och *för helvete*. Detta drag låter sig lätt förenas med imperativer. Uttrycken *för fan* och *för helvete* signalerar normalt starkare irritation än *för guds skull*, men för alla dessa fraser gäller att de kan uttrycka både irritation och vädjan. Irritationen kan även spilla över på det sakförhållande som en sats uttrycker.

Lexikografiska svårigheter och möjligheter

Man kan nu fråga sig vilka lärdomar av projektet om dramernas svordomar som kan vara av nytta för en lexikograf. Till en början hoppas jag då att det blivit alldeles uppenbart att man inte kan utgå ifrån ett enskilt svärord, t.ex. *fan*, och placera in olika exempelmeningar som innehåller flerordsförbindelser som i sin tur innehåller detta ord under mer eller mindre godtyckligt valda rubriker. Man måste nog analysera varje specifik förbindelse för sig. I vissa fall är det så att ganska små detaljer har stor betydelse för hur vi använder och tolkar en viss förbindelse. Ganska ofta finns en bakomliggande logik, t.ex. när svordomen utgörs av en konventionaliserad språkhandlingsformel, som kan förklara dess pragmatiska och syntaktiska funktioner. Och även om svordomarnas emotiva uttryck kan uppfattas som glidande, förefaller det som om ursprunget ändå sätter tydliga gränser för hur de används. Detta innebär att vissa drag kan identifieras som primära och inherent, att skilja från mera tillfälliga innebörder som kan tolkas in i specifika kontexter.

Den analys jag förespråkar visar dessutom att olika svordomars funktionella utbytbarhet läggs i dagen; olika edsformler t.ex. tycks i stort sett vara helt utbytbara mot varandra. Å andra sidan bygger dessa formler sällan på samma kraftord, vilket ur ordboksperspektivet innebär att de normalt inte behandlas inom en och samma artikel. Här föreligger ändå möjlighet till korsreferenser om man föredrar att samla en utförligare redovisning till ett ställe.

Korsreferenser kan naturligtvis användas också när det gäller grupper av enskilda kraftord som kan användas i samma förbindelsetyper. Ordet *fan* kan i de flesta fall bytas mot t.ex. *attan*, *hundan*, *katten*, *sjutton* och *tusan* och naturligtvis mot alla fonetiska varianter som *fanken*, *fasen*, *faderullan* etc. På samma sätt fungerar *helsike*, *helskotta* etc. i stället för *helvete*. Osv.

En komplikation, som jag inte varit inne på, är de fall när det råder en partiell utbytbarhet. Man kan t.ex. säga såväl *var fan* som *var i helvete* som *var i herrans namn*, dvs. valfritt förstärka ett frågeord med *fan*, *i helvete* eller *i herrans namn*. Men det är företrädesvis *fan* (och dess ekvivalenter) som fungerar som förstärkning till adverbena *inte*, *nog* och *visst* (*inte fan*, *nog fan*, *visst fan*); alla accepterar inte *i helvete* eller *i herrans namn* efter de här adverbena. För att kom-

plicera saken ytterligare kan man konstatera att både *fan heller* och *i helvete heller* fungerar som någon sorts negation, medan *i herrans namn* inte används i negationer. Om man vill ange pragmatisk synonymi måste man alltså i dessa fall vara noga med i vilka kontexter uttrycken är utbytbara.

Eftersom den ordlista jag upprättade i mitt svordomsprojekt också skulle tjäna som materialsortering för vidare bearbetningar var det ytterst väsentligt att även de olika svordomarnas syntaktiska funktioner redovisades. Sådana uppgifter förekommer endast sparsamt i vanliga ordböcker. Jag menar emellertid att denna information i vissa fall borde vara mycket givande även för en vanlig ordboksanvändare. Jag har t.ex. ovan varit inne på att adjektiviska svordomar gärna används som attribut och gradadverbial, medan en predikativ användning förutsätter en mer pregnant betydelse, som t.ex. då *förbannad* betyder 'arg'.

Det har också framkommit att edsformler både kan fungera som satsintegrerade modala adverbial (ex. 1a och 1c) och föregå *om*-satser (ex. 4a–b), vilket är två helt olika användningar. Av både teoretiska och empiriska skäl kan man förstå den satsintegrerade användningen som en produkt av en successiv grammatikalisering där konstruktionen med *om*-sats utgör startpunkten, utifrån logiken att man sätter sin själ i pant – *om* man inte står vid sitt ord. (Se vidare Stroh-Wollin 2008: 92 ff.) Samma logik förklarar också varför konstruktionen med *om*-sats är unik för just edsformler.³ En besläktad – också specifik – användning av edsfraser illustreras i (6a). Denna användning och den i (6b) kan ses som steg på vägen i grammatikaliseringsprocessen.

- (6) a. Förbanne mig, har jag inte sett den mannen förut.
b. Förbanne mig, jag har sett den mannen förut.

I (6a) klargör edsfrasen att den följande satsen, som alltid är negerad, ska uppfattas som en retorisk fråga, vars svar är *jo*. Helheten i (6a) betyder alltså 'jag har sett den mannen förut'. I (6b) är budskapet detsamma, men här framgår detta entydigt av den påståendesats som följer edsformeln. Svordomen utgör här alltså endast ett emfatiskt, fritt annex i meningen (varifrån vägen till den satsintegrerade användningen inte är så lång).

Ett problem i arbetet med min ordlista över svordomar var att den traditionella grammatiska terminologin inte räckte till, och framför allt gällde det just den syntaktiska analysen. Vilken satsdelsbeteckning ska man t.ex. ge svordomar

³ Konstruktionen edsformel + *om*-sats förutsätter att helheten uppfattas som ett hävdande (av motsatsen till bisatsens proposition, jfr. (4a–b) ovan). Det är den konstruktionen jag avser här. Det förekommer även att interjektionella svordomar föregår *om*-satser. I dessa fall kan svordomen bytas mot *tänk* och bisatsen uppfattas som hypotetisk: jfr *Herregud om någon kommer in när jag sover. – Tänk om någon kommer in när jag sover.*

som förstärker frågeord eller edsfraser som föregår *om*-sats och retoriska frågor? Jag har löst sådana problem helt enkelt med beskrivande etiketter som "efter wh-ord" resp. "före 'falsk' *om*-sats" och "före 'falsk' neg. ja/nej-fråga" (där "falsk" är ett sätt att markera att den proposition man "hävdar" är icke-negerad om satsen efter edsformeln är negerad och vice versa; den retoriska ja/nej-frågan kan endast vara negerad, men *om*-satsen kan vara både och).

Slutord

Till sist kan man naturligtvis fråga sig vilken betydelse man ska tillmäta svordomarna inom lexikografin, liksom förstås i språkforskningen överlag. Jag tror emellertid inte att man kan avfärda svordomarna bara som en marginell del av lexikonet. Däremot har de sin plats i talat språk, mycket mer än i skrift, vilket kanske delvis förklarar att de etablerade ordböckernas beskrivningar av svordomar kan te sig en aning förströdd. Som många har påpekat har studiet av tal-språket länge fått stå tillbaka för studiet av det skrivna språket, t.ex. i den grammatiska forskningen. Att svordomarnas egenart då inte uppmärksammats av lexikograferna är egentligen bara följdriktigt.

Samtidigt vill jag gärna framhålla att ordböckerna inte kommer att bli bättre på att beskriva svordomar endast därigenom att man blir mer uppmärksam på talspråk i största allmänhet. Svordomarna utgör verkligen en egen, någorlunda välavgränsad, del av vårt lexikon. Att förstå deras egenart kräver att man går i närkamp med dem. I den kampen kan man möjligen också finna inspiration i en del konstruktionsgrammatisk forskning. Att finna nya vägar att beskriva "orden i kombination" (jfr Svenskt språkbruk, s. 10) är fortsatt en utmaning för lexikografin.

LITTERATUR

- Hellquist, Elof, 1948: Svensk etymologisk ordbok, 3:e uppl. Lund.
 Melander Marttala, Ulla & Strömquist, Siv, 2001: Korpusen svensk dramadialog. Användarhandbok. Svensk dramadialog nr 2 (= FUMS Rapport nr 202). Uppsala.
 Melander Marttala, Ulla & Östman, Carin, 2000: Svensk dramadialog under tre sekler – en projektbeskrivning. Svensk dramadialog nr 1 (= FUMS Rapport nr 200). Uppsala.
 NEO = Nationalencyklopedins ordbok 1–3. 1995–96. Höganäs.
 SAOB (Svenska Akademiens ordbok) = Ordbok över svenska språket utg. av Svenska Akademien. 1893 ff. Lund.
 SAOL = Svenska Akademiens ordlista, 13:e uppl., 2006. Stockholm.

- Stroh-Wollin, Ulla, 2008: Dramernas svordomar. Svensk dramadialog nr 10. (= FUMS Rapport nr 224). Uppsala.
- Strömquist, Siv (red.), 2003: Svenska på scen. Språk och språkanvändning i svensk dramatext från tre sekler. Ord och stil (Språkvårdssamfundets skrifter) 34.
- Svenskt språkbruk. Ordbok över konstruktioner och fraser, 2003. Utarb. av Svenska språknämnden. Stockholm.
- Thelander, Mats, 2007: "De där befängda moderna idéerna ...". Svenskt dramaspåk och det moderna genombrottet. I: Wollin, Lars, Saarukka, Anna & Stroh-Wollin, Ulla (red.): Studier i svensk språkhistoria 9. Det moderna genombrottet – också en språkfråga? Skrifter från Svenska institutionen vid Åbo Akademi. 5/2007. S. 35–63.

Ulla Stroh-Wollin

Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet
ulla.stroh-wollin@nordiska.uu.se